

PSİKOLOJİ EĞİTİMİNİN KALİTESİ VE ÖLÇÜMÜ

*Yrd. Doç. Dr. Hasan G. Bahçekapılı
Bilgi Üniversitesi Psikoloji Bölümü*

Bir üniversitenin lisans programında verilen eğitimin ne kadar kaliteli olduğunu, hedeflenen amaçları yerine getirmekte ne kadar başarılı olduğunu ölçmek yavaş yavaş bir zorunluluk haline geliyor. Bunu öğrenciler ve velileri bilmek istiyor, üniversite yönetimleri istiyor, işverenler istiyor ve üniversitelere kaynak sağlayan kurumlar istiyor (Dunn, Mehrotra, & Halonen, 2004).

Eğitim kalitesini saptamanın birkaç adımı var:

1. Eğitimin amaçları saptanmalı ve bu amaçların ne şekilde ortaya çıkacağı ölçülebilir bir şekilde tanımlanmalı,
2. Amaçlara uygun bir müfredat saptanmalı,
3. Bu müfredatla amaçlara ne ölçüde ulaşıldığı değişik ölçüm yollarıyla saptanmalı,
4. Ölçüm sonuçlarının amaçlardan ne kadar ve ne yönde saptığına bakılarak müfredatta ve uygulamada gerekli değişiklikler yapılmalı.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde önümüzdeki akademik yıldan itibaren bu tür bir eğitim kalitesi ölçme programı başlatma planımız var. Bunun için de yukarıda saydığım adımlar konusunda daha önce ne gibi fikirler ortaya atıldığı ve nasıl uygulamalar yapıldığı hakkında bir kaynak araştırması yaptık. Bu araştırma şimdilik Amerikan Psikoloji Birliği kaynaklarıyla sınırlı. Bu konuşmada bu kaynak araştırmasından edindiğimiz bilgilerin bir özetini yapacağım.

Amerikan psikolojisi tarihinde psikoloji lisans eğitiminin amaçlarını, tutturulması gereken minimum standartları, edinilmesi gereken bilgi, bece-

ri ve değerleri saptamaya yönelik çeşitli girişimler olmuş (McGovern ve ark., 1991). Beklenebileceği gibi herkesin kabul ettiği ve psikoloji camiasının resmi politikası haline gelen bir dizi standart saptanamamış. Ancak, Amerikan Psikoloji Birliği'nin oluşturduğu bir komite tarafından 2002'de hazırlanan bir rapor bu tür bir ölçme yapmayı düşünen bölümler için yol gösterici bir niteliğe sahip (Halonen ve ark., 2002). Onun için bu raporun içeriğinden kısaca sözedeceğim.

Bu rapora göre psikoloji eğitiminin en temel amacı öğrenciye davranış ve tecrübe ile ilgili olarak bir bilim adamı gibi düşünmeyi öğretmektir. Diğer bütün amaçlar bu temel amaçtan türer. Yine bu raporu yazarlar, psikoloji lisans eğitiminin meslek edindirmeye yönelik olmaktan ziyade bir genel kültür, bir dünya görüşü edindirmeye yönelik olması gerektiğini söylüyorlar. Bu ana temaların altında 10 tane amaç saptamışlar. Bunların ilk beşi psikolojiye özgü amaçlar, sonraki beşi psikoloji eğitimiyle daha da gelişen genel kültür (liberal arts) eğitimine özgü amaçlar.

1. Psikolojinin içeriğiyle ilgili bilgi: Ana kavramlar, kuramsal perspektifler, ampirik bulgular, tarihsel eğilimler.

Bu amaç yerine geldiğinde öğrencilerin ne yapabildiğini bekleriz? Yani amacın operasyonel tanımı nedir? Örneğin şunları bekleriz: Öğrenci psikolojinin neden bir bilim olduğunu açıklayabilmeli, bir bilim olarak psikolojinin amaçlarını sayabilmeli, psikolojinin temel varsayımlar ve yöntemler itibarıyla diğer bilimlerden ne farkı olduğunu söyleyebilmeli, psikolojinin kendi perspektifiyle disiplinler arası bir işbirliğine nasıl katkıda bulunabileceğini anlatabilmeli ve tabii psikolojinin çeşitli içerik alanlarıyla ve analiz düzeyleriyle ilgili temel bilgilere sahip olmalı.

2. Psikolojinin araştırma yöntemleriyle ilgili bilgi: Araştırma deseni, veri analizi ve veri yorumu.

Örneğin öğrenci bir araştırma makalesi ya da araştırma özeti okuduğu zaman kullanılan prosedür ve elde edilen bulgulardan hareketle varılan sonuçların geçerli olup olmadığını saptayabilecek durumda olmalı, istatistiksel anlamlılık ve pratik anlamlılık arasındaki farkı bilmeli, ne tür bir desenden nedensel sonuçlara ulaşılacağını bilmeli, vb.

3. Eleştirel düşünme becerileri: Spekülatif iddialarla dayanağı olan iddiaları birbirinden ayırtabilme, iddiaların altında yatan örtük varsayımların farkına varabilme, yeni fikirlere açık olma ama eleştiri süzgecinden geçirebilme, davranış ve zihinsel süreçlerle ilgili problemleri bilimsel yöntemi kullanarak çözebilme.

4. Psikolojiyi uygulama becerileri: Psikolojinin uygulama alanlarını tanıma ve bunların kişisel, kurumsal ve toplumsal düzeyde ortaya çıkan problemleri hangi yöntemlerle çözdüğünü bilme.

5. Psikolojiyle ilgili değerler: Bilim ve uygulama alanı olarak psikolojide etik davranmanın önemini farkında olma, entelektüel merak sahibi olma ve ampirik bilgiyi değerli bulma, belirsizliğe tahammül edebilme, vb.

Genel amaçlar:

6. Bilgiye ulaşma ve teknolojiyi kullanma becerileri: Kütüphaneleri ve elektronik veri tabanlarını kullanabilme, kelime işlemcilerini ve veri analizi programlarını kullanabilme.

7. İletişim becerileri: Çeşitli ortamları kullanarak hem yazılı hem sözlü iletişim. Örneğin, uygun stili kullanarak araştırma raporu yazabilme ve bunu sunabilme.

8. Farklılıkların farkında olma: İnsanlar ve toplumlar arası çeşitliliğin farkında olma, buna

saygı duyma ve bu tür hassasiyetleri göz önünde bulundurarak ilişkiye girebilme. Güç sahibi olmanın önyargı, ayrımcılık ve baskı getirebileceğinin farkında olma.

9. Kişisel gelişim: Öğrencinin kendisinin ve başkalarının davranışlarını ve zihinsel süreçlerini anlayabilmesi ve kendini geliştirme amacıyla uygun stratejileri kullanabilmesi. Örneğin, bir hayat felsefesi oluşturabilmesi, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olması, kendine ve geleceğe güvenmesi.

10. Kariyer planlama: Son olarak, öğrencinin aldığı eğitim onun uygun bir kariyer ve gelecek planlaması yapmasını sağlamalı.

Amaçlar ve amaçlardan beklenen sonuçlar bunlar. İkinci adım olarak müfredatın belirlenmesini saymıştık. Bütün bu amaçlara yönelik ayrı dersler konmasına elbette gerek yok. Bütün psikoloji bölümlerine uygulanabilecek bir standart müfredat belirlemek zaten çok zor. ABD’de 50 yılı aşkın bir süredir yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan genel görüş, böyle bir standart müfredatın belirlenemeyeceği şeklinde (Benjamin, 2001). Yine de, Amerikan Psikoloji Birliği’ne bağlı komiteler öneri niteliğinde de olsa bir dizi minimum ölçüt belirlemişler (Brewer ve ark., 1993). Buna göre bir psikoloji lisans programında dört grup ders olmalı:

1. Giriş dersi: Psikolojinin ana yaklaşımlarını, alt alanlarını, temel kavramlarını, bulgularını ve yöntemlerini tanıtan, öğrenciye psikolojiyi ana bölümü olarak seçip seçmeme kararını verme konusunda yardımcı olabilecek genel bir ders.

2. Metodoloji dersleri: Araştırma yöntemleri, istatistik, psikometri veya ölçme/değerlendirme. Veri toplama ve veri analizi konusunda uygulama deneyimi.

3. Psikolojinin alt alanlarıyla ilgili içerik dersleri: Derslerin ne olacağıın tek tek belirlenmesine gerek yok. Önemli olan psikolojinin hem doğa bilimi hem sosyal bilim yönünün ve hem temel bilim hem uygulama yönünün temsil edileceği bir yelpaze sunulması.

4. Son sınıfta bir bütünleştirici deneyim: Bitirme tezi, bitirme semineri, staj ya da psikoloji tarihi/kuramları dersi. Öğrencilerin daha önce değişik derslerde gördüklerini birleştirebilecekleri ve uygulayabilecekleri bir ders.

Amaçlar, standartlar ve müfredat belirlemek, bu müfredatla bu amaçlara ulaşıp ulaşılamadığını belirleyecek bir plan yoksa, yani eğitim kalitesini ölçebilecek bir yöntem yoksa bir işe yaramaz. Bu ölçümün nasıl yapılabileceğiyle ilgili birçok görüş var. Biz de İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde nasıl bir yöntem izleyeceğimiz konusunda henüz bir karara varmadık. Fakat bu konuda yine başkalarının deneyimlerinden yararlanmayı düşünüyoruz (bkz. Dunn, Mehrotra, & Halonen, 2004). Önerilerin başında birden fazla ölçüm yolu kullanmak geliyor. Bir diğer öneri, öğrenciyi hem üniversiteye girişte hem de mezun olma aşamasında test etmek. Böylece üniversite eğitiminin öğrenciye ne verdiğini anlamak mümkün olabilir. Psikolojinin bilgi içeriğiyle ilgili genel kapsamlı çoktan seçmeli bir test yollardan biri. Bir diğeri öğrencilere bir araştırma makalesi özeti verip bu-

nu çeşitli yönlerden değerlendiren bir deneme yazmalarını istemek. Bu, çoktan seçmeli bir testle ölçülemeyecek yazma becerisi, yöntem bilgisi, eleştirel düşünme gibi becerileri ölçebilir. Son sınıf öğrencilerine ve mezuniyetten birkaç yıl sonra mezunlara uygulanacak anketler ve birebir görüşmeler de yararlı olabilir.

Ölçüm programından elde edeceğimiz sonuçları yakın bir gelecekte sizinle paylaşabilmek dileğiyle.

Kaynaklar

- Benjamin, L. T. (2001). American psychology's struggle with its curriculum: Should a thousand flowers bloom? *American Psychologist*, 56, 735-742.
- Brewer, C. L., Hopkins, J. R., Kimble, G. A., Matlin, M. W., McCann, L. I., McNeil, O. V., Nodine, B. F., Quinn, V. N., & Sandra. (1993). Curriculum. T. V. McGovern (Ed.), *Handbook for enhancing undergraduate education in psychology* kitabında (pp. 161-182). Washington, DC: American Psychological Association.
- Dunn, D. S., Mehrotra, C. M., & Halonen, J. S. (Ed.). (2004). *Measuring up: Educational assessment challenges and practices for psychology*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Halonen, J. S., Appleby, D. C., Brewer, C. L., Buskist, W., Gillem, A. R., Halpern, D. ve ark. (2002). Undergraduate psychology major learning goals and outcomes: A report. Washington, DC: American Psychological Association.
- McGovern, T. V., Furomoto, L., Halpern, D. F., Kimble, G. A., & McKeachie, W. J. (1991). Liberal education, study in depth, and the arts and science major—psychology. *American Psychologist*, 46, 598-605.